

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЗ ИЗДАНИЕ

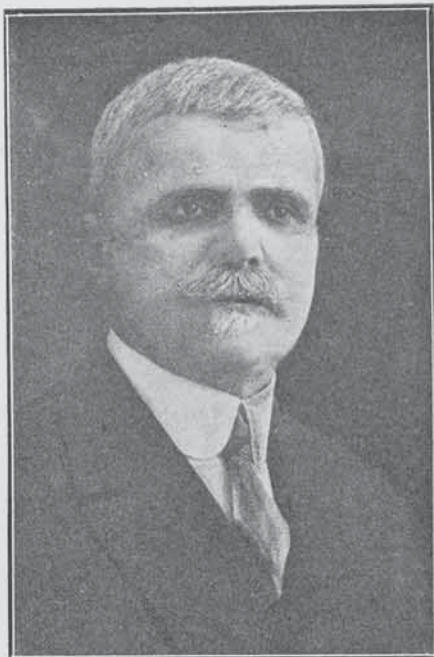
Редакторъ: ПЕТЪРЪ МЪРМЕВЪ

Редакция и Администрация: София, улица Алабинска, 30. — Телефонъ 19-32.

Седмиятъ редовенъ годишенъ конгресъ на Македонскитѣ благотворителни братства въ България, който се състоя въ София на 20, 21, 22 и 23 януарий 1929 година.

Миланъ Дамяновъ
подпредседателъ

Владимиръ Кусевъ
председателъ

Бюрото на конгреса.

Панчо Тошевъ
подпредседателъ

Делегатитѣ на конгреса.

Градъ Гумендже

Гумендже е разположенъ сръдъ една доста обширна и красива котловина на южнитъ склонове на Паякъ планина. Котловината, която се именува

сръдъ зеленина и който до балканската война броеше крѣгло 5,000 души българско население. Населението на града заедно съ това на пове-

чето отъ околнитъ до него села, което се занимава главно съ бубарство, лозарство и скотовѣдство, до края на 18-и вѣкъ се е ползувало съ привилегии отъ турското правителство и въ тѣхъ не е било позволено да се заселяватъ турци; а монастиритъ Зографски и Ивѣрски, както и Синайскитъ, подведомствени на Иерусалимския патриархъ, имаха въ града свои метоси, имотитъ на които се управляваха отъ съответни монастирски пратеници. Споредъ едно предание, такъвъ метохъ ималъ надъ града въ мѣстността „Градището“ и Рилскитъ манастиръ. Върху развалинитъ на тоя метохъ, запазени до най-ново време, следъ илинденското въстание населението на тритъ му съседни села издигна малко манастирче. Бла-

Градъ Гумендже

бохемия, се обгрѣща отъ двата планински дѣла на Паяка — *Погледъ* и *Гандачъ* и тѣхнитъ ридове, които се простиратъ въ западна и юго-западна посока. Тя е дълбоко прорѣзана отъ обилната вода на р. Бохемица и нейнитъ притоци: Църна и Крива рѣка, както и отъ по-малкитъ самостоятелни рѣки: Гумендженската (малечката), Чикарчийца, Леска, Изворска и др. Въ нея сж разположени 20 чисто български селища, две куцовлашки, едно смѣсено турско-българско и едно чисто турско. Тѣхенъ центъръ е гр. Гумендже, който е разположенъ

на тѣзи обстоятелства населението на гр. Гумендже се отличавало съ будния си духъ и е едно отъ първитъ македонски селища, които подеха борбата противъ грѣцката патриаршия за родно школо и църква. Презъ епохата на възраждането ни, градътъ бѣ духовенъ центъръ не само на македонската Бохемия, но и въ цѣлата воденска епархия и му съперничаше само гр. Воденъ. Тукъ основното училище още презъ осемдесетитъ години на миналия вѣкъ се издигна въ класно, което се разви до пълна прогимназия, каквато въ околийския

Четата на Крушовския войвода подпоручикъ Тодоръ Христовъ.

центъръ Енидже-Вардаръ се откри много по-късно. Това училище даде множество питомци, десетина души отъ които можаха да получатъ и висше образование въ България и Европа.

Будниятъ духъ на бохемцитѣ бѣ известенъ на турското правителство, което при всѣко политическо положение на работитѣ въ европейска Турция пращаше въ града войскови отдѣления, за да държи въ респектъ мѣстното население. А за по-голъма сигурностъ то залавяше по-буднитѣ и по-влиятелнитѣ граждани и ги държеше известно време като затворници въ едно голѣмо централно здание, нѣкогашна държавна работилница и складъ на държавни шаеци. Воденскитѣ грѣцки владци отъ своя страна употрѣбяха всички простени и непростени средства, за да не изгубятъ влиянието си въ града, а чрезъ него и въ цѣлата областъ, па поради това презъ възраждането ни чрезъ доносничества и клевети предъ турското правителство обвиняваха по-виднитѣ граждани въ бунтарство. Но пострадалитѣ съ стоицизъмъ понасяха наложенитѣ имъ наказания въ бой, глоби и затворъ съ месеци и години въ града и Солунъ и до илинденското въстание гърчеещи се останаха само около 50 семейства, по-голъмата частъ отъ които бѣха парично издържани отъ грѣцки институции въ Солунъ.

Начало на революционния крѣжжокъ въ града турилъ Александъръ Чакъровъ презъ 1896 г., тогава главенъ учителъ на класното училище, а презъ

въстанието мнозина граждани се присѣдиниха къмъ мѣстнитѣ чети на Апостолъ Петковъ, Иванчо Карасулията и Кръстьо Асеновъ и взеха участие въ нападението на града и разбиването на намиращия се тукъ турски гарнизонъ. Отъ тогава грѣцката пропаганда, подпомагана отъ турската полиция и войска, отново вдигна глава и чрезъ явно покровителствуванни отъ турцитѣ андартни, почна да тероризира мѣстното население. Тукъ бѣ изпратенъ като инструкторъ и ръководител на андартитѣ гъркътъ Яни, който следъ залавянето му отъ Апостоловата чета бѣ обесенъ на едно яворово дърво до Гумендже и за който народътъ пѣеше пѣсенята:

Грѣцки андартни гордо се фаятъ,
че ще изтрѣбятъ българско племе.
Но щомъ тѣ паднатъ в'български рѣце,
тогазъ изпитватъ юнашко сърдце.
Тамъ до Гумендже, край Чикарчийца
на дърво яворъ гъркъ е обесенъ,
за да разбератъ гърци и турци,
че в'наща земя не щемъ ги, не щемъ.

Презъ м. септември 1905 г. турската полиция бѣше ме изпратила „сургонъ мемлекети“ отъ Цариградъ въ родния ми градъ. Не ми позволяваше да заема учителско мѣсто, макаръ че бѣхъ получилъ назначение за Одринската мъжка гимназия. Каймакамътъ отъ Енидже-Вардаръ отказа да ми даде паспортъ за Одринъ, та въ свободното време обикаляхъ кафенетата, въ нѣкои отъ които

се мъркаха подозрителни лица, винаги дружещи съ турските заптиета. Това бѣха гръцки андарты, които, щомъ забелязваха нѣкой по-виденъ българинъ или неговъ малолѣтенъ синъ да излѣзе внѣ изъ града, преследваха го и го нападаха да го убиятъ. Българитѣ дадоха нѣколко жертви и уплахата срѣдъ населението бѣ голѣма. Покровителствуванитѣ отъ правителството андарты почнаха да тероризиратъ населението и въ града подъ носа на полицията и войницитѣ. Тѣ дебнѣха докторъ Иванъ Аневъ, стреляха всрѣдъ чаршията върху Мино Икономовъ и Хаджи Тано Зариновъ. Когато стана нападението върху последния, два деня преди малка Богородица, възбуждението срѣдъ населението бѣ голѣмо. То искаше да се саморазсправи съ тѣхъ на улицата, както направило по-късно на два пѣти и линчувало виновнитѣ срѣдъ чаршията. Но въ тоя случай, то се въздържѣ благодарение тактиката на старѣитѣ, които чрезъ всенародна протестна манифестация искаха да изнесатъ фаворизирания тероръ на гръцкитѣ андарты предъ официалнитѣ власти въ Енидже и Солунъ, както и предъ чуждестраннитѣ представители въ последния градъ. За тази цель, когато камбанниятъ звънъ викаше населението на богомолствие въ деня на Мала Богородица (21 ноемврий), ржководите-

литѣ му, следъ обичайното запалване на свещитѣ и цѣлуване на иконата, събраха се въ стаичката надъ църковната свѣщарница, кждето обмислѣха какво да се прави и решиха: Една група отъ 30 души да замине въ Солунъ и се оплаче предъ валията и чуждестраннитѣ представители, като изложи случката и действията на андартитѣ и мѣстната власть, а друга група отъ нѣколко стотини души мжже и жени да замине за Енидже-Вардаръ и направи сжщото оплакване предъ каймакама. Протестната манифестация произведе нужния ефектъ и турското правителство се смути, като обеща да прогони чужденцитѣ андарты отъ града, за да бждатъ замѣстени по-късно отъ други, защото такава бѣше тогава политиката на Хилми паша: да раздѣля и омаломощава българитѣ въ Македония. Разбира се, че резултатитѣ бѣха обратни: чувството на самозащита накара населението още повече да се групира и обединява и отъ гърчеещитѣ се въ града останаха само две десетки. Протестната манифестация подпомогна и мене: солунскиятъ полицѣ-мюдюри разреши да ми се издаде паспортъ, за да замина за Одринъ, кждето за прѣтъ пѣтъ се запознахъ съ покойния Петъръ Васковъ^Р и си подадохме ржка за съвмѣстна работа въ Одринския вилаетъ.

Хр. Шалевъ.